

Popülist Politikaların Gölgesinde Kalan Hukuk

Ali İzzet Keçeci¹

Giriş

Bilge kimliği ile tanınan Büyük Roma İmparatoru Marcus Aurelius'un ünlü eseri "Kendime Düşünceler"de geçen yukarıdaki sözü ile giriş yapmamız şüphesiz tesadüf değil. Bilge imparatorun yönetimi döneminde imparatorluk Roma'sının yaşadığı zaferler ve hukuksal ilerlemeler göz önünde bulundurulduğunda, bu sözleri söyleme yetisi olan bir bilge olduğunu anlamaktayız. Hukuk'un devletin temeli olduğu ve yönetsel araçların birbiri ile ilişkilerinde hukuksal ayırım ve sınırların korunması gerektiğini bilen ve bu yönde yönetim anlayışı sunan bir imparatordu.

Devletin temelini oluşturan ve tüm adliye salonlarının duvarında yazan "Adalet Mülkün Temelidir" sözü sadece duvarlarda asılı kalır fiili olarak uygulanmazsa, devletin ve yönetimin denetimi ve takibi zorlaşır. Öyle ki; İlkçağdan

¹ Beykent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Doktora öğrencisi (aliizzetkececi@yahoo.com),(editor@europolitika.com).

günümüze özel mülkiyet ve birlikte yaşama kültürü ile birlikte başlayan ve hayatımızda yer alan hukuk normları, modern devletin geliştiği ve yerleştiği Rönesans ve sonrası dönemde de devletin temeli olmayı sürdürdü.

Çalışmamızın başlığını da oluşturan popülizm ve popülist dönemler de şüphesiz siyasal iktidarların siyasi proje ve söylemlerinde ilk kurban verdikleri hukuk normları ve hukukun işleyişi olmaktadır. Bir nevi ayak bağı olarak görülen ve hatta halka hizmete engel teşkil eden yasal düzenlemeler ve denetim mekanizmaları olarak görülen hukuk normları ve yargı organları, bu tarz yönetim dönemlerinde en çok eleştirilen ve üzerine en çok gidilen kurum ve normlardır.

Öyle ki; Popülist olduğunu iddia ettiğimiz ülke, lider ya da siyasi hareketin hangi bölgede olduğu, sağ ya da sol görüşten olduğu ya da hangi dinden olduğu da fark etmemektedir. Genel itibarıyla sağ popülizm kavramı kabul görmekte ancak, o kadar yaygın ve güçlü olmamakla beraber bir sol popülistten de söz edilmektedir. Zaten popülizm olgusunun, sağ-sol ayrımının bulanmasıyla, yerleşik partilerin ve parti sistemlerinin çözülmesiyle ilgili bir yanı da var. Her halükârda popülizm, 21. Yüzyılın ilk çeyreğinin politik alt üst oluşlarını anlamlandırmaya çalışırken kaçınılmaz bir kavramdır (Müller, 2017).

Neyin popülist olup olmadığı tartışması, aslında istenilen düzeyde gerçekleşmediğinden ve bir nevi suçlama ve hakaret etme görevine dönüştürüldüğünden olsa gerek, gelecekte olarak popülist sayılmayan pek çok olgunun popülizm şemsiyesi altına toplanması nedeniyle 'popülizm'in göndergesinin bulanıklaşmasına neden olmuştur (Laclau, 2007).

Aslında halkçılık olarak da Türkçeye çevrilebilecek olan popülizm tanımı, 19. Yüzyıl'ın sonlarında büyük ser-

maye egemenliğine direnen bir ABD'li çiftçi hareketine dayanmaktadır. Çiftçi hareketi düşük kredi politikaları, ziraat kooperatifler ve katılımcı demokrasi talepleriyle mücadelesini başlatmış ve 1892'de Populist Party'nin (Peoples Party olarak da tanınıyor) kurulmasına önyak olmuştu. Siyaset bilimcileri 19. Yüzyıl'ın ikinci yarısında çarlığa ve sanayi kapitalizmine karşı ziraat sosyalizmi savunan Rus Narodniki'lerini de popülist hareket olarak tanımlamaktadırlar. Orta ve Doğu Avrupa'da özellikle 20. Yüzyıl'ın başlarında, genellikle faşizme yatkın olan popülist köylü hareketleri görülürken, 1930'lu yıllarda Latin Amerika'da, Brezilya'da yoksulların babası olarak tanımlanmış olan Getúlio Dornellez Vargas (1883-1954) veya Arjantin'de Juan Domingo Perón Sosa (1895-1974) gibi liderlerin öncülük yaptığı popülist hareketler güç kazanıyorlardı. Özellikle Vargas ve Perón Sosa, içgöçün politik potansiyelini kullanmayı becerebilmişler ve paternalist bir anlayışla dağılım politikalarını, devlet müdahaleleriyle alt ve orta gelir gruplarının lehine yönlendirmişlerdi (Çakır, 2012).

Popülist iktidar ve dönemlerin inişli çıkışlı bir seyir izlediğini görmekle birlikte, özellikle soğuk savaş sonrası AB ve tüm dünyada bu olgunun giderek arttığını ve hakim düzen haline geldiğini görmekteyiz. Karşıtlarının şiddetli muhalefetine rağmen popülizm, giderek yaygınlaşmakta ve siyasi hayatta normalleşmektedir.

AB Hukukunun Popülizmle İmtihani

Avrupa Birliği'nin geçirdiği evlere baktığımızda, her zaman üstün olan ve işleyişi sağlayan unsurun hukuk normları olduğunu görürüz. Öyle ki; AB müktesebatını bir kişinin tam olarak öğrenebilmesi için bir ömrün yetip yetmeyeceği hususu Brüksel'deki yetkililer tarafından esprili bir dille anlatılmaktadır. AB'nin bu kadar sağlam bir hukuki alt yapıya

sahip olduğunu kabul ederek devam ettiğimizde, şüphesiz ilk aklımıza gelen tüm AB'ni ve kurumlarını kuşatacak olan AB Anayasası'dır. Anayasaların, ülkelerin esas hukuki metni olduğunu düşünürsek, bir anayasaya sahip olan AB'nin devletler üstü bir varlık olarak kabulü daha kolay olacağı gibi, kalıcılığı konusunda da ciddi bir etki yapacaktı. Ancak Fransa ve Hollanda başta olmak üzere önde gelen AB ülkelerinde yükselen popülizm, bu olumlu gelişmenin önüne geçerek referandumlar vasıtası ile birer birer reddedilmesine ve rafa kalkmasına sebep olmuştur. Avrupa'da yükselen popülizmin tek kurbanı anayasa olmamakla birlikte siyasi popülizmin en büyük kurbanı olarak sayılmaktadır.

AB'de yükselen popülizm tehlikesine şüphesiz pek çok yetkili dikkat çekmiştir. Öyle ki; Avrupa Konseyi Başkanı Herman Van Rompuy Nisan 2010 günlü Frankfurter Allgemeine Zeitung'da Avrupa'nın karşılaştığı en büyük tehlikenin popülizm olduğunu yazıyordu. Popülizm, AB sokaklarında yürüyen halkın nabzına göre demokrasinin tahribata uğraması ve eşitlik ve adalet kavramlarına zarar vereceği şeklinde algılanırken, akademik çevrelerce farklı yorumlanmaktadır. Akademik çevrelere göre; popülizmle demokrasi arasındaki ilişki, artı-eksi dengesinde gelişen yoğun bir alandır. Popülist politikaların demokrasiye katkıları olabileceği gibi, demokrasinin kan kaybına da neden olabileceği de dillendirilmektedir (Toprak, 2014).

AB'yi büyük bir kurumsal çerçeve olarak saran ve yaşadığı tüm sıkıntılara rağmen ayakta kalmasını sağlayan temel unsur, şüphesiz hukuka inancı ve hukukun üstünlüğünün kanunlar yoluyla sağlama alınmış olmasıdır. İşin sadece kanuni güvence ile sağlandığını da sanmamak gerekir; tüm AB tarihinde karşımıza çıkan AB değerleri dediğimiz değerler bütününün de en temel ögesi hukukun üstünlüğüdür. Peki hu-

kuk, bir kurum ya da oluşumda bize neyi sağlar? Öyle ki; hukuk için hayati derece önemli olan, belirsizliğin azaltılmasında kuralların oynadığı roldür. Bütün insanî etkileşimler, gelecekte ortaya çıkabilecek ve insanların karşı karşıya kalabilecekleri olaylara, insan faaliyetinin özellikle siyasi olanının sonuçlarına ve teknolojide vukuu muhtemel değişmelere ilişkin bir şüphe ortamında gerçekleştirilir. Eğer davranışları yönlendirecek sabit bir kural var olursa, biliyoruz ki bir ölçüde güvenlik de vardır. Sözleşmeler korunacak ve sebep olunan zararlar telafi edilecektir. Bunlar normal olarak kendi çıkarını güden kişiler için esaslı bir müşevvik sistemi sağlar (Barry, 2004)

Sağlam bir hukuki zemin, ekonominin de sağlam bir karakterde ilerlemesini sağlar; anıldığı üzere kanunlara ve kanun devletine olan güven yatırımında önünü açacağı gibi, ülkeler arası güveni de tesis edecektir. Ancak buraya kadar çizdiğimiz pembe tablo yani “AB=Hukuk” kavramı her zaman istediğimiz ölçüde gerçekleşmemektedir. Sadece popülist yönetimler döneminde değil, AB'nin bazı kurumsal açıklarında da bu etki göz önünde bulundurulmaktadır. AB'nin kuruluşundan beri süren ve bir türlü gerektiği gibi kapatılamayan bir demokrasi açığı ve meşruiyet sorunu bulunduğu dile getirilmektedir. Genel itibarıyla, demokrasi açığı sorununun kaynağında AB bünyesinde yeterli demokratik katılımın, bilgilenmenin, demokratik denetim mekanizmalarının ve hesap verilebilirliğin bulunmadığına ilişkin yaygın kanı yatmaktadır (Baykal, 2013). Tek başına bu durum, bir meşruiyet tartışmasını alevlendirmese de özellikle demokratik katılım oranlarının popülizmin yükselişte olduğu dönemlerde artması ve aksi durumlarda azalması nedeniyle bir demokrasi sorunu olarak karşımızda durmaktadır.

AB Hukukun eksiklerine rağmen, uluslar üstü bir hukuk sistemi getirdiği konusunda herkes hem fikirdir. Çokuluslu

bütünleşmenin özü olan ortak politikalar, ortak yasa koymaya dayanır. Bir ortak politikanın üye devletler üzerinde bağlayıcılığı, ortak politika kavramında asli olarak vardır. Üye devletler ortak kurumlara, ortak politikaları uygulamanın ve ortak kararları ilgili tüm taraflara ve vatandaşlara dayatmanın hukuksal araçlarını vermelidir. Bu yüzden, ortak politikaları ortak kurumlarca emredilen, ortak kurumlarca ve/veya üye devletlerce uygulanan ve ortak kurumlarca denetlenen yasal edimler şekillendirir. Üye devletlerin ulusal yasaları, birçok alanda ortak politikalar bağlamında uyumlulaştırılır. Ortak politikaları vücuda getirmek için antlaşmalara dayanan ve topluluk müktesebatı denilen özel bir hukuk -ister topluluk yasalarından önce olsun ister sonra- üye devletlerin ulusal hukukundan, hatta anayasalarından önce gelen bir hukuk inşa edilir (Mousis, 2004).

Buraya kadar aksaklıklar da olsa yolunda giden en azından gitmeye çalışan bir AB hukuk serüveni tablosu çizmeye çalıştık. Peki bu serüveni akamete uğratan ve halk nezdinde AB değerlerinden kopmaya dahi sebep olacak olaylar silsilesine yol açan popülist söylemin gelişim evresi nasıl gelişti? Egemen siyasetin, sağ popülist söylemi güncel politik tartışmalara entegre etmesi hem halktaki önyargıların beslenmesine hem de Neonazi partileri (özellikle Doğu Almanya'da) ile sağ popülist oluşumların güçlenmesine neden olmaktadır (Çakır, 2012).

Buna ek olarak, liberal demokrasi karşıtı olarak belirtilen popülist demokrasi yahut diğer deyişle sosyal devlet anlayışına bakmakta yarar vardır. Bu iki görüşten liberal demokrasi anlayışı, sosyal devletçi anlayışın piyasayı bozduğu görüşünden hareketle popülist demokrasiye karşı çıkmaktadır. Böylece, her iki yaklaşım bakımından da ekonomik özgürlükler ile siyasal özgürlükler bağlamında sonuç olarak farklı ve çelişkili tavrlara yer verildiği ileri sürülebilir (Çal, 2011).

Popülizme Verilen Büyük Kurban “AB Anayasası”

“Anayasamıza demokrasi adı verilir, çünkü iktidar azınlığın değil çoğunluğun elindedir.” -Tukidides

Şüphesiz anayasalar, bir ülkenin erkleri arasında var olan ilişkiyi düzenlemesinden tutun da yurttaşların hak ve ödevlerine kadar pek çok hususu düzenler; bu durum genel geçer değildir yani anayasalarda değişebilir ve günün şartlarına göre yeniden yazılabilir metinlerdir. Avrupa Birliği gibi ulus üstü bir yapılanmanın anayasa ile taçlandırılması fikri özellikle birlik üye sayısının artması ve mevzuattaki güncellemeler ışığında gelişmiştir. Brüksel’de varılan uzlaşma neticesinde hazırlanan “Avrupa İçin bir Anayasa Oluşturan Antlaşma” 29 Ekim 2004 tarihinde, Avrupa Ekonomik Topluluğu’nu kuran 1957 tarihli Roma Antlaşması’nın imzalandığı salonda üye devlet temsilcileri tarafından imzalanmıştır. Nihai Senet olarak adlandırılan metin ise aday ülkeler “Türkiye, Bulgaristan ve Romanya” tarafından imzalanmıştır.

AB anayasası, AB Anayasası 4 bölümden oluşmaktadır.

- I.Bölüm (1-60. maddeler): AB’nin tanımı, değerleri, karar alma mekanizmaları vs.
- II.Bölüm (61-114. maddeler): Nice Zirvesi’nde yayımlanan Temel Haklar Şartı AB Anayasası’na II. Bölüm olarak girmiştir.
- III.Bölüm (115-436. maddeler): Genel uygulama maddeleri, ayırım yapmama ve vatandaşlık, iç politika ve Birliğin dış faaliyetleri vs.
- IV.Bölüm (437-448. maddeler): Anayasanın kabulü ve gözden geçirilmesi prosedürleri, eski antlaşmaların yürürlükten kalkması, Halefiyet ve hukuki süreklilik vs.

- Nihai Senet: Aday ülkelerin imzaladıkları metin.

Buraya kadar her şey güzel bir şekilde! giderken, anayasanın tüm AB ülkelerinde referanduma sunulması ve %50 +1 evet şartı getirilmesi ile işin rengi değişmiştir. Kendi kanun, kural ve anayasalarının üstünde bir bağlayıcı anayasa istemediğini ileri süren popülist politikacılara da gün doğmuştu. Başta Fransa ve Hollanda olmak üzere tüm AB ülkelerinde bu tür söylev geliştiren politikacılar bulunmakla birlikte, Hayır cephesi olarak adlandırılan Fransa ve Hollanda bu işte başı çekmekteydi.

Fransa Hayır cephesi çok farklı kesimlerden oluşuyordu ve farklı argümanlar kullandı. Öncelikle, hayır sonucunun alınmasında, Jean Marie Le Pen çizgisindeki faşistler ya da ulusalcılardan çok eleştirilerin etkili olduğunu belirtmek gerekir. Sol gruplar, Anayasa'yı eleştirirken ulusal egemenlik, yabancı göçü vb. bir kavramlardan çok, küreselleşme, Neo liberalizm, sosyal devlet, işsizlik vb. kavramları kullandılar. Ekonomi eksenli bu söylemin tutması için Fransa'da koşullar uygundu. Maastricht Antlaşması sonrasında Euro'nun kullanılmaya başlanmasıyla fiyatlardaki artış ve satın alma gücündeki düşüş, 1992 referandumunda evet (yaklaşık %51 evet ile kabul edilmişti) diyen kesimlerin şimdi Hayır'a dönmesinde önemli bir etken oldu. İşsizliğin son beş yılın en yüksek düzeyi olan yüzde 10,2'ye ulaştığı, hatta 30 yaş altı genç nüfus bakımından yüzde 20'lere vardığı Fransa'da, ekonomi ve istihdam politikalarını etkileyen her yeni düzenlemeye karşı önemli bir tepkinin olmasını olağan saymak gerekiyor. Dahası, Fransızların övündükleri ve önemli bir güvence saydıkları sosyal devlet modelini rafa kaldırarak ve gerek hali hazırda «aşırı» düzenlenmiş sayılan emek piyasalarını gerekse ekonominin genelini «liberalize» edecek bir AB Anayasası'nın,

Avrupa'nın yönelimini de Fransız sosyal devlet anlayışı yerine İngiliz liberalizmi («Anglo-Sakson libedizmi») ya da «Blairizm» rotasına sokacağından kaygı duyuldu. Yine ekonomi ile ilgili olarak, böylesi bir liberalleşmeden en çok zarar göreceği olan tarımla uğraşan kesim de hayır cephesinin önemli direklerinden bir oldu (Embel, 2005).

Kısacası Fransa'da popülist politikacılar için istenmeyecek derece çok argüman olmakla birlikte, AB anayasasını bir fırsat olarak görenlerden daha çok, hukukun popülist politikalara kurban gitmesine meyilli olan bir kitle vardı.

Hollanda'daki hayır kampanyasındaki başat temalar ise, Fransa'dakilerden farklı oldu. Fransa'daki Neo liberal küreselleşme karşıtlığı temeline dayanan hayır kampanyasından çok, ulusal kimliğe atıf yapan ve Hollanda'nın bu Anayasa tasarısı ile AB'nin içinde geleceği konumun dezavantajlarla dolu olacağı iddiası vurgulandı. Ulusalçı temaların başı çektiği bu hayır kampanyasında Hollanda'nın simgelerinden biri olan ineklere «AB Anayasası Möö» yazılı pankartlar bile giydirildi. Euro'nun olumsuz etkilerine dair yakınmaların da dile getirildiği kampanyada, başlıca itiraz noktalarından birisi, 25 üyeli bir yapıya kavuşacak olan AB içinde, anayasa tasarısında öngörülenler çerçevesinde Hollanda'nın bir eyalete dönüşeceği üzerineydi. Hollanda'nın, kişi başına düşen gelire göre, AB bütçesine en çok katkı yapan ülke olmasına karşın, genişleme sonrasında AB içindeki ağırlığını iyice yitireceği, Hollandalıların vergileri ile, Hollandalıların denetimi olmaksızın Hollandalıları hiç ilgilendirmeyen konulara para harcanacağı tezi savunuldu. Özellikle yabancı karşıtlığı ile ün yapan Pim Fortuyn'un 2003'te öldürülmesi ve ardından İslam dinini küçük düşürdüğü iddiasıyla yönetmen Theo Van Gogh'un 2004'te öldürülmesi ile ülkede artan yabancı ve Müslüman karşıtlığı da hayır

kampanyasının kullandığı başlıca temalardan birisi oldu. Bu olaylar, hem mevcut yabancı nüfusa ilişkin entegrasyon sorunlarını gün ışığına çıkardı hem de ülkedeki durumun şimdiye kadar iddia edildiği gibi hoşgörü ile değil sorunları görmezden gelme ile kotarıldığı iddia edilmeye başladı. 11 Eylül 2001'den sonra artan siyasi ve kültürel içerikli tepkiler, göçmenlerin ucuz emek imkânı yaratarak ülkedeki emek piyasasını etkilenmesi gibi önemli bir sorunla da birleşince, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'nin de dahil olduğu bir genişlemeyi kurumsallaştıracak nitelikteki AB Anayasası tasarısı baş hedef haline geldi. Sağdan gelen bu eleştirilere soldan gelen ve yine Hollanda'nın özgün kimliğine ve özgürlükçü kurallarına atıf yapan eleştiriler de eklendi. Bu bağlamda, eşcinsel evliliklere kadar varan cinsel özgürlüğün ya da belli uyuşturucu maddelerin serbestçe temin edilebilmesi gibi ülkeye has diğer özgürlüklerin, Anayasa tasarısındaki merkezi düzenlemeler nedeniyle yok olacağı iddia edildi (Embel, 2005).

Hollanda, şüphesiz AB değerleri ve özgürlükleri konusunda kendine has özellikleri olan bir ülke olduğundan dolayı, popülist politikalar kapsamında AB anayasasını daha çabuk feda eder hale gelmişti. Ülkede yaşayan Müslüman nüfusun toplumdaki etkileri bir yana, artan Müslüman ve göçmen karşıtlığı da yükselen popülizme ivme kazandırmıştı.

Bu gelişmeler ışığında, önce Fransa'da akabinde de Hollanda'da yapılan referandumlar ile AB Anayasası reddedilmiş ve her ne kadar bazı ülkelerde (parlamento onayı) kabul edilmiş olsa da soğuk duş etkisi yaratmıştır. Bu iki ülkenin AB'nin kurucu ülkeleri olması ve ekonomik ve sosyal alanda AB'nin taşıyıcı ülkeleri olmaları da yaşanan şoku artırmıştır. Anayasanın reddi sonrası, 21-22 Haziran 2007 tarihinde gerçekleşen Brüksel Zirvesinde Anayasa'nın onay

süreci durdurulmuş ve yeni bir metin hazırlanarak sürecin yeniden başlatılması öngörülmüştür.

AB Anayasası, popülist politikaların ve politikacıların en büyük kurbanı olarak hem siyaset tarihinde hem de hukuk tarihinde yerini almıştı.

Popülizm Türk Siyasetinin Neresinde?

Liderlerin işbaşına geliş süreçlerine baktığımızda, seçimler öncesi vaat ettikleri popülist söylemleri seçimlerden sonra uygulamaya başlaması ile işlerin iyice çığırından çıktığı görülmektedir. Bu konuda şüphesiz en önemli örnek, ABD'nin görevdeki başkanı Donald Trump'tır. Öyle ki; Popülist söylemin muhtemel sonuçlarından biri olarak, Trump ile idari ve hukuki sistem arasında da gerginlikler ve çatışmalar yaşanmaktadır. Trump, Başkan olmasının akabinde, önceki popülist söylemlerine de uygun olarak aynı davranışla kararlar almaktadır. Alınan bu kararların ise ABD Anayasası'na uygun olup olmaması konusu, çatışmanın odağını oluşturmaktadır. Ülkeye dışarıdan göç, vergiler, suç ve milliyetçilik odaklı olan neo-popülizm konularına uygun olarak, Trump'ın Başkan seçilmesiyle birlikte ilk icraatları da adaylığı sırasındaki söylemlerine de uygun olarak, genelde mülteciler özelde Müslümanlara yönelik aldığı kararlar üzerine olmuştur. Bunu yaparken de popülist retoriğin başat aracı olarak 'vatan memleket sevgisi'ni kullanarak, 'terörizmi engelleme'yi, 'suçu engelleme'yi sebep göstermiştir ve 'Müslüman Yasağı' (Muslim Ban) olarak bilinen karara da imza atmıştır. Bununla birlikte Meksika'ya duvar örülmesi, göçmenlerin sınır dışı edilmesi, sığınma talebinde bulunan mültecilerin reddedilmesi ve geri gönderilmesi yönünde söylemlerini de hayata geçirmeye yönelik girişimleri olmuştur. Bu durum, otoriteryan popülist ideolojilerin kullandığı bir söylem olarak kendini bir yan-

dan islamofobi, diğeryandan da yabancı düşmanlığı olarak yansıtmaktadır ve ayrıca toplumun kutuplaşmasında da etkili olmaktadır (Bozoğlu, 2017).

Trump örneği güncel popülist siyasetin hukuk ile çatışmasına önemli bir örnek olması bakımından halen önceliğini ve güncelliğini korumaktadır. Aldığı karar ve uygulamaya dönük politikalarının yargıdan dönmesi ve sürekli olarak kanun ile çatışması bu noktada ülkenin kanunlara ve kurallara ne denli bağlı olduğunu ve kanun ve kuralların popülist siyasetçilerden üstün tutulup tutulmadığını göstermesi bakımından da önemlidir.

Türkiye’de bu konuda örnekler ve dönemler çok olmakla birlikte, Türkiye’de popülizmin varlığı üzerine biraz değinmekte yarar vardır. Halkçılık popülizm olarak tanımlandığında, Türkiye popülizm literatürüne en erken adım atan ülkelerden biri olarak sayılmaktadır. Yüzyılı aşkın bir geçmişe bakıldığında, popülist politikaların Türkiye’de demokrasiye getirileri olduğu kadar götürüleri de olmuştur ki bu muhasebeyi yapabilmek için popülizm ile demokrasinin tanımlarını yapmak, hangi demokrasi ve hangi popülizm sorularını sormak gerekmektedir. Öncelikle her iki terim için minimalist tanımlar gerekmekte, yoksa demokrasi de popülizm de kolaylıkla dal budak sarmakta ve farklı anlam ve yönelimler içerebilmektedir (Toprak, 2014).

Türkiye gibi kendine has politik sistemi olan ve siyasetin askeri darbe ve benzeri müdahalelerle kesintiye uğrayan bir ülke olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda; darbe dönemlerinde darbecilerin akabinde de darbe sürecinden kurtarıcı rolü biçilen siyasetçilerin, popülizm için bulunmaz birer nimet olduğu ortadadır. Türk siyasi tarihi incelendiğinde, her darbe döneminde giriş süreci de çıkış süreç de popülist politikaların

zirve yaptığı dönemlerdir. Bu dönemlerde şüphesiz ilk hedef, hukuk ve hukuk kurumları olmuştur. Yargıyı ya da yasal düzenlemeleri kendisine ayak bağı gören, milletin refahı ve saygınlığı için yapmak istedikleri politikalara hukukun engel olduğunu yad a yaptıkları yasaların yüksek yargıdan döndüğünü bunun da milletin aleyhine bir durum olduğunu ileri süren siyasetçi örneği Türkiye çokça karşılaşılan bir örnektir!

Türkiye'de milliyetçilik ve milli devlet kavramlarının da halen etkili olduğunu göz önünde bulduğumuzda, milli devlet iç krizlerden yakasını kurtaramadığı gibi, dış güçler tarafından da sürekli yıpratılmakta ve kendisini tehdit altında hissetmektedir. Milli devlet, tüm bu yoğun baskılara karşın hala kendisini hızla toparlayabilmekte ve direnç gösterebilmektedir. Küreselleşme tartışmalarının yoğun olduğu dönemde milli devletin gösterdiği direnç, uluslararası örgütlenmelerin hızla geliştiği düşünülen dönemlerde yeni bir ulus üstü kimlik tartışmaları, modern merkezi devlet tartışmaları ve bölgesel federasyon tanımlamaları hızla gündeme gelmektedir. Bir yandan küreselleşme tartışmaları devam ederken diğer taraftan milliyetçiliklerin ve daha mikro milliyetçiliklerin hızla yükselmesi araştırmacıları sıklıkla Milli devlet tartışmalarına götürmektedir (Ürer, 2012).

Türkiye'de popülist halkçılık olarak adlandırdığımızda, daha kuruluş sürecinden itibaren popülist politikaların etkin olduğunu kabul etmemiz gerekir. İlerleyen yıllarda, anayasalarda yaşanan değişim ve gelişmeler ekseninde de bu tarz politikalara başvuran siyasetçi sayısında hiç de azımsanmayacak ölçüde artış olduğu görülmektedir. Örnekleme açısından bakıldığında; yapılan idari yasal düzenlemenin Danıştay tarafından iptali, güncel yargı normlarının uygulanması olarak görülmeyip, idari düzenlemeyi yapan

siyasi idare tarafından “milletin lehine yapılan uygulama ve değişikliklerin yargı eliyle engellenmesi” olarak görülmektedir.

Sonuç

Popülizmin anlamı, çerçevesi ya da etki alanının uzunca tartışılması yerine, başta AB olmak üzere Türkiye ve dünya genelinde popülist dönem ve uygulamalara bakılarak daha iyi bir neticeye ulaşılacağı kanaati gerçeği yansıtmaktadır. Anıldığı üzere, demokrasiye katkısı olduğunu ileri sürenlerden daha çok demokrasiyi katlettiği ve bünyesine sızan bir kanserli hücreyi andırdığı da bilinmektedir. Halk için iyi işler yapan, her şeyi halkına adayan bu noktada, önünde hukuk dahil hiçbir şeyi engel olarak görmeyen siyasetçi modelinin rol model olduğu popülist dönemler, sonuç itibarıyla geçici yararlar sağlasa da kalıcı zararlara yol açmaktadır.

AB gibi bir kültür ve kimlik birlikteliğinin zirve noktası olan aşamada dahi popülist politikalar artık belirleyici olabiliyorsa ve başta anayasa olmak üzere çoğu olumlu gelişme bu politikalara kurban veriliyorsa dünya siyasetinin geleceği ciddi bir endişe yaratıyor demektir. Küresel bazda yükselen milliyetçilik gibi küresel bazda yükselen popülizm de hatalar ve zararlar silsilesine yol açacaktır. Nitekim bu zararlar silsilesi kendini göstermeye başlamıştır bile. ABD’de hukukun bir an olsun Beyaz Saray’a yenildiğini farz etsek, önümüzde ABD diye bir devlet kalmayacaktır. Özgürlükler ve hakların bir standardın üzerinde olduğu AB ülkelerinde popülist söylem ve eylemlerden dolayı hukuk kurallarının tamamen rafa kalktığı ya da uygulanmadığını görsek, II. Dünya Savaşı döneminden ne farkı kalır?

“Siz isterseniz her şeyi yaparsınız! Her şey sizin için, halkımız için!” diye başlayan cümlelerin aslında halkın menfaatine etki etmediği, siyasi ve ekonomik uçuruma doğru götürdüğü tarihi

tecrübelerle sabittir. Ülkenin içinde bulunduğu sosyal ortamı istismar edip, başta göç, mülteci ve İslam karşıtlığı başlıkları üzerinden yürütülen politikaların popülist eylemler olduğu ve AB gibi eşitlik ve adalet kavramları ile özdeşleşen bir uluslar üstü varlığa yakışmadığı aşikardır. Bir dönem geçerli ve etkili sonuçlar ortaya koysa da popülizm, sonuç itibarıyla siyaset ve hukuk nezdinde zararlara yol açan bir olgudur ve başta hukuk olmak üzere diğer tüm denge unsurları bu politikaya kurban verilmemelidir.

Giriş kısmında yer verdiğimiz Büyük Roma İmparatoru Marcus Aurelius'a ait sözde de olduğu gibi, etkili bir siyaset ve kalıcı barış için, hukukun üstünlüğü ve eşitlik ve adalet için "Us (akıl) ilkelerine ve saygısına yeniden dönmek" gerekir. Pozitif bilimlerin doğuş yeri olan AB topraklarının popülist politikalar nedeniyle hedefinden dönmesi, verilen tüm emek ve zamanı heba etmek anlamına gelecektir.

Kaynakça

- Aurelius, M. (2009). Kendime Düşünceler. Roman Oda Yayınları.
- Barry, N.P. (2012). M. Erdoğan ve Y. Şahin (Çev.), Modern Siyaset Teorisi. Liberte Yayınları.
- Baykal, S. (2013). Türk Dış Politikası. B. Oran (eds.), Cilt: III, İletişim Yayınları.
- Bozoğlu, T. (2017). Hegel'in Zeitgeist'i ve otoriter Popülist siyasal söylem: Trump üzerine bir okuma. Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi.
- Çal, S. (2011). Demokrasi ve Hukuk Üzerine. Erişim adresi: <http://www.idare.gen.tr/cal-demokrasi-hukuk.pdf>
- Çakır, M. (2012), Neoliberalizmin egemenlik aracı sağ popülizm: Avrupa'daki sağ Popülist parti ve hareketler. Erişim adresi: <http://www.kozmopolit.com/sagpop1.pdf>
- Embel, E. (2005). Fransa ve Hollanda'da Düzenlenen AB Anayasa Referandumları. AÜ SBF Dergisi, 60.
- Fassin, E. (2018). G. Kırmalı ve İ. Kocael (eds.). Popülizm: Büyük hınç. Heretik Yayınları.
- Laclau, E. (2007). Popülist Akıl Üzerine. Epos Yayınları.
- Mousis, N. (2004). A. Fethi (çev.). Avrupa Birliği Politikalarına Giriş Rehberi. Mega Yayınları.
- Müller, J.-W. (2017). O. Yıldız (çev.). Popülizm Nedir? İletişim Yayınları.

Toluner, S. (2000). Türkiye'nin Bazı Dış Politika Sorunları. Beta Yayınları.

Toprak, Z. (2014). Dünden Bugüne Popülizm ve Demokrasi Paradoksu. Politus Politik Kültür Dergisi.

Ürer, L. (2012)., Sosyal Devletten Sosyal Devlete Ulusçuluk Tartışmaları. Melek Yayınları.

Yetkin, B. (2016). Populizmin Gölgesinde Siyaseti ve Siyasal İletişimi Anlamak. Erciyes İletişim Dergisi "akademia", 4(3).